

מאשר דומה לה חטאת העוף, בדברים האלו:

בהמה היא כמותה, וטעונה **שחיטה** כמותה [מה שאין כן עוף שהוא במליקה], טעונה **צפון**, ששחיטתה וקבלת דמה נעשים בצפון העזרה [מה שאין כן בעוף, שמליקתו נעשית גם בצד אחר].

וקבלת דמה בכלי [מה שאין כן בעוף שאין צב-ב בו קבלת דמים]. ודמה ניתן בקרן המזבח למעלה, והוא ניתן **באצבע**, ו**בחודה** (6) של קרן הוא ניתן.

וכל אלו אינם נוהגים בעוף, שהיה מזה מדמו על קיר המזבח, למטה מחציו, ואינו ניתן באצבע ואינו טעון חודה של קרן.

וכן דומה הפנימית לחיצונית בדין **אישים**, שהחטאת הפנימית והחטאת החיצונית קריבין אמוריהן על האש שעל המזבח, מה שאין כן חטאת העוף, שאין נקטר ממנה כלום על האש אלא נאכל בשרה כולה על ידי הכהנים.

והוינן בה: **אדרבה, חטאת העוף הוה ליה לרבויי, שכן**, שהרי היא שוה לחטאת חיצונית בכך שמתן דמה הוא חויץ להיכל **כמותה** של החטאת החיצונית, וכן היא

טעון כיבוס בגד, כיון שרק **בנאכלות הכתוב מדבר, כדכתיב "במקום קדוש תאכל"**. אבל **פנימיות**, שאינן נאכלות, ובהן לא עוסק הכתוב, אימא לא יטענו דמן כיבוס בגדים?

ומתוצת הגמרא: **הרי רבי רחמנא מ"תורת", שתהא תורה אחת לכל החטאות!**

אך חוזרת הגמרא ומקשה: **אי הכי**, שהריבוי של תורה אחת לכל החטאות הוא גם לגבי מה שלא נאמר כאן בפרשה, **אפילו חטאת העוף, נמי נרבה מ"תורת"**, כשם שהפנימיות נתרבו, על אף שהן לא נאמרו בפרשה, שהרי נאמר בה **"במקום קדוש תאכל"**, וחטאות הפנימיות אינן נאכלות!?

ומתצינן: **הא מיעט רחמנא "זאת", למעט חטאת העוף.**

אך מקשינן: **ומה ראית לרבות פנימיות מ"תורת", ולמעט עוף מ"זאת"**, אימא איפכא, ונמעט פנימיות מ"זאת" ונרבה עוף מתורה אחת לכל החטאות!?

ומתצינן: **מסתברא, דחטאת בהמה פנימיות הוה ליה לרבויי לדין כיבוס** כחטאות חיצוניות הנאכלות, שהרי החטאת הפנימית דומה יותר לחטאת החיצונה,

כעת כשר. ובזמן שנשבר הציץ עדיין איננו כשר. אך תמה הגרי"ז, מנין לתוס' באמת שזורקו לכתחילה? והרי בפסחים כתוב רק שאם זרק, הורצה, אך אין ראיה שלכתחילה יכול לזרוקו.

6. התוס' פירשו שקרן וחודה אין זה לפי תנא אחד. אלא קרן הוא דעת רבי אלעזר ברבי שמעון שצריך קרן ממש [היינו על הבליטה של

כיון שכל זמן שלא נזרק הוא דם פסול. ולכן הוסיפו התוס' שזורקו לכתחילה, ומזה מוכח שהריצוי הוא קודם זריקה, וממילא הקשו שיהיה טעון כיבוס.

וכן צריך לבאר בתירוץ. שתירצו שמדובר כאן כשנשבר הציץ ואינו מרצה. וקשה, הלא הוא דם הראוי להזאה, לכשיתוקן הציץ. אך הביאור הוא, שכדי להצריך כיבוס צריך שיהא

"יאכלנה", שמיעוט הוא, ולשון היחיד הוא דוקא, ולא אורחיה דקרא.

רבה אמר: אין להקשות מדוע לא נאמר ש"זאת" בא למעט חטאת הפנימיות, לפי שעיקר כיבוש נאמר בהן, **דאמר קרא "אשר יזה",** בחטאות שהן **"נזאות" הכתוב מדבר,** והיינו חטאות פנימיות, שמתן דמן הוא ב"הזאה". ואדרבה, החיצוניות, שאין מתן דמן בהזאה [אלא בנתינה על קרנות המזבח], הן שנתרבו לכיבוש מ"תורה אחת לכל החטאות!"

ומקשינן: **והתנן** במשנתנו: **אף על פי שאין הכתוב מדבר אלא בנאכלות,** הרי שסבר תנא דמתניתין שעיקר קרא בחיצוניות הנאכלות הוא דכתיב, והפנימיות הן שנתרבו מ"תורת", ותיקשי לרבה, כיצד הוא אומר ש"אשר יזה" מגלה שבפנימיות הניזאות הכתוב מדבר?!

ומתריצין: תנא דמתניתין, **הכי קאמר:** **אף על פי שאין הכתוב מדבר אלא בנאכלות,** הני מילי, לענין מריקה ושטיפה דכתיב בהיהא ענינא, שהוא אמור לגבי החטאות הנאכלות דוקא, [שבסמוך לו כתיב "כל זכר בכהנים יאכל אותה"]. **אבל לענין כיבוש,** אחד הנאכלות ואחד הפנימיות בכלל, והפנימיות הן הנלמדות מעיקר הכתוב, כי **"אשר יזה" כתיב,** והחיצוניות הן שנתרבו מ"תורה אחת

דומה באכילה של הבשר כמותה, מה שאין כן בחטאת הפנימית, שמתן דמה בהיכל, ובשרה אינו נאכל אלא נשרף?

ומתריצין: מכל מקום, **הנך ענינים** שחטאת פנימית שוה בהם לחיצונית **נפישין,** מרובים הם יותר משני הענינים שחטאת העוף שוה בהם לחטאת החיצונית.

רב יוסף אמר: המקור למעט דם חטאת העוף מחיוב כיבוש, הוא מכאן: **אמר קרא** בהיהא ענינא דכיבוש, "הכהן המחטא אותה, **יאכלנה".** ודרשינן מ"יאכלנה", שהוא לשון יחיד, ללמד שחיוב כיבוש הדם הוא רק לזו החטאת, **ולא לאחרת!**

ובנאכלות מיעט הכתוב, לומר לך, לא בכל החטאות הנאכלות נאמרה אותה פרשה של כיבוש הבגד מדם החטאת. ולמעט בכך חטאת העוף, שהיא חטאת הנאכלת.

והוינן בה: אם המיעוט לחטאת העוף נלמד מ"לזו, ולא לאחרת", **ואלא,** המיעוטא מ"זאת" ששינונו בכרייתא לעיל למעט חטאת העוף, **למה לזי?**

ומתריצין: **אי לאו "זאת",** הוי **אמינא "יאכלנה"** לא למעט בא, אלא רק אורחיה **דקרא הוא.** שכל הפרשה נאמרה בלשון יחיד, **לכן קא משמע לן "זאת",** לגלות על

אלא כל תנא הולך לשיטתו. ועל כן פירש שכל דברי הגמרא אמורים לדעת רבי, ולרבי כשר בכל האמה הסמוכה לזוית המזבח שכולה קרויה קרן. ולמצווה צריך בזוית המזבח ממש ואם כן, נאמרו שני דברים. קרן לעיכוב, וחודה למצווה.

אמה על אמה בארבע פינות גגו של המזבח, וחודה, הוא דעת רבי, שכשר כל חודן של פינות המזבח מחוט הסיקרא ומעלה.

ובחידושי הגאון רא"מ הורביץ כתב, שלשון הגמרא דחוק, שמשמע ממנו שזה שני דברים [קרן וחודה] ואילו לפי התוס' הכל דבר אחד,

לכל החטאות".

ומקשינן: **אי הכי**, שהפנימיות הן העיקר בכתוב, אמאי קתני במשנה "אחד הנאכלות ואחד הפנימיות", דמשמע שהנאכלות משמעות הכתוב הן, והפנימיות נלמדות מריבוי? והלא לדבריך, שהפנימיות מפורשות בכתוב, הרי "אחד הפנימיות ואחד הנאכלות" מיבעיא ליה לתנא לומר, שהרי בפנימיות הכתוב מדבר, והחיצוניות נלמדות מריבוי!?

ומתריצין: אכן **תני** במשנה "אחד הפנימיות ואחד הנאכלות"!

והוינן בה: **אי הכי**, דקרא בחטאות הפנימיות הניזאות מיירי, הטאת העוף נמי תיטען כיבוס, שהרי גם היא, מתן דמה קרוי הזאה?

ומתריצין: הא **מיעט רחמנא** חטאת העוף מ"זאת".

והוינן בה: **אי הכי**, חיצונה נמי לא תהא טיעונה כיבוס, לפי שנמעטנה מ"זאת"?

ומתריצין: הא **ריבה רחמנא** חיצונה מ"תורת החטאת".

והוינן בה: ומה **ראית** לרבות חיצונה מ"תורת" ולמעט עוף מ"זאת", אימא איפכא, ונמעט חיצונה ונרבה עוף?

ומתריצין: **מסתברא**, הטאת בהמה חיצונה הוה ליה לרבוויי. שכן היא דומה לפנימית בדברים הבאים: בהמה, שחיטת, צפון, וקבלת כלי, וקרן ואצבע וחודה ואישים.

ומקשינן: אדרבה! הטאת העוף הוה ליה לרבוויי, שכן היא דומה לפנימית בכך שהיא נעשית בהזאה כמותה?

ומתריצין: מכל מקום, הנך דחיצונה, הדברים שהם דומים בהם לפנימית, נפישין, רבים הם משל עוף.

בחטאת בהמה חיצונה, אם הכניס דמה קודם זריקה אל ההיכל, על מנת להזותו שם לכפרה, נפסל הקרבן. ודוקא אם נכנס הדם אחר שנתקבל בכלי שרת. אבל אם הכניס את הבהמה עצמה אחר שחיטה כשהדם בצוארה. אינה נפסלת בכך —

בעי רבי אבין: הטאת העוף שהכניס דמה בעודה בצוארה אחר מליקה, וקודם הזייה, בפנים בהיכל, מהו שתיפסל?

וצדדי הספק הם:

האם צוארה של חטאת העוף ככלי שרת דמי, שהרי אין דמה של חטאת העוף מתקבל בכלי שרת, והיה מקום לומר שצוארה, שעליו מקלח הדם ככלי שלה הוא נחשב, ומיפסיל הדם שבצוארה כאשר הוכנס פנימה כאילו הכניס את הדם בכלי להיכל.

או דלמא צוארה של חטאת העוף כצואר בהמה דמי, ולא נפסלה בהכנסת דמה פנימה כשהוא על צוארה, כי "וכל חטאת אשר יובא מדמה" אמר רחמנא, ולא שהכניס הדם עם בשרה?

תא שמע: פירכסה חטאת העוף לאחר שחיטה, ונכנסה לפנים, וחזרה לחוץ, כשירה.

ומדייקת הגמרא: הרי לא התקבל דמה בכוס,

איצטריכא ליה, לאשמעינן שאפילו יצאה מעצמה פסולה, הילכך קתני "פירכסה" ולא "הוציאה הוא".

ואם כן, **הכא נמי**, בחטאת העוף, מה דקתני "פירכסה", הוא משום הדין השני, ש"יצתה לחוץ" דקתני נמי בההיא דחטאת העוף, **איצטריכא ליה**. ולעולם הוא הדין בהכניסה הוא לפנים כשירה, כי דם בצוארה, כצואר בהמה דמי.

בעי רבי אבין: חטאת העוף שנשפך דמה על הרצפה, ואספו, מהו? (7) האם כשר הוא להזאה על המזבח או לא?

שצדדי הספק הם:

מי אמרינן, **אצרוכיה הוא דלא אצרכיה רחמנא** לחטאת העוף **כלי שרת**, אלא נחשב הדם שיצא אל צוארה כאילו נתקבל בכלי שרת, **והלכך, אופפו מהרצפה, וכשר להזאה**,

ובכל זאת הטעם שאם נכנסה היא כשירה, הוא רק משום שמאליה היא נכנסה, ויש לך לדייק: **הא הכניסה הוא, פסולה** [שאינה נפסלת אלא אם הכניסוה על מנת לכפר, כמו שכתוב "לכפר בקודש"].

ומוכח שאם הכניס אדם חטאת העוף כשדמה בצוארה, פסולה.

ורחינן: **וליתעמיך, שדייקת כן, גבי קדשי קדשים, דקתני: פירכסה** הבהמה אחר נשחטה כדינה בצפון, **ויצאה לדרום, וחזרה לצפון, כשירה**, וכי גם שם תדייק ותאמר: **הא הוציאה הוא לדרום פסולה?** והרי אין פסול "יוצא" בתוך העזרה ביציאה מצפונה של העזרה לדרומה.

אלא בהכרח, **האי דקתני "פירכסה ויצאה [מעצמה]"** ולא קתני "הוציאה הוא", הוא משום הדין האחר האמור שם, דקתני שם **"יצתה לחוץ העזרה, וחזרה, פסולה"**, ולכן,

כלל דין קבלת הדם.

וכתב הגרי"ז, שמה מוכח כמו שכתב הגר"ח, ששני דינים נאמרו בפסול "נשפך".

א. האחד, בקבלת הדם, שצריכה הקבלה להיות ישר מהפר, ואם נשפך, אין קבלה של דם מהפר.

ב. השני, בדם עצמו, שאם קודם שנכנס הדם בכלי שרת הוא היה במקום אחר, נפסל בכך הדם.

ומעתה, מובן נידון הגמרא לפסול בעוף משום "נשפך", כי אם אין הצואר נחשב ככלי שרת, הרי בזה נשפך הדם על הרצפה הוא נפסל משום הדין השני, שיצא הדם ממקומו (בצואר העוף) קודם שהוזה על המזבח.

7. תמהו בזה הגרע"א והקרן אורה, הרי יסוד הפסול בנשפך הדם על הרצפה נלמד בגמרא לעיל [כה א] מהפסוק "מדם הפר", ש"דם מהפר, יקבלנו", והיינו, שקבלת הדם חייבת להיות ישר מהפר אל הכלי. וכיון שיסוד הדין נאמר לגבי קבלת הדם, הרי הוא יתכן רק בקרבן בהמה, שיש בו דין קבלה, אך בקרבן עוף, שאין בו כלל דין קבלה של הדם, מה שייך בו פסול נשפך.

והיה מקום לפרש, שספק הגמרא הוא בדין הזאה בחטאת העוף, האם צריך שתהא ההזאה מצוואר העוף דווקא, או שהיא כשרה גם בהזאה מכלי שרת. אך לשונות רש"י בכל הסוגיא מוכיחות שהנידון איננו בהזאה. ואם כן, תמוה מאד מה שייך פסול נשפך בעוף, מאחר שאין בו

דמי", והדם הנמצא באויר הבגד הוא כמו דם הנשפך לכלי, שאינו ראוי עוד להזאה, והרי ודאי שאינו טעון כיבוס.

ובהכרח, שאם נשפך הדם, אינו פוסל בחטאת העוף.

ודחינן: **אמר רב הונא בריה דרב יהושע:** הכא במאי עסקינן, **במדביק כלי**, את הבגד, **בצוארה**⁽⁹⁾. שלא היה הדם באויר הבגד, אלא מיד נגע בו, ולכן לא נפסל הדם כדין "נשפך" לפני שנבלע בבגד, ולזה צריך את המיעוט של "זאת". כי לולי המיעוט ד"זאת", היה טעון כיבוס.

ולכן, אין להוכיח מכאן שנשפך אינו פוסל בחטאת העוף.

בעא מיניה לוי מרבי: ניתז דם חטאת בהמה מבגד לבגד, מהו? האם טעון הבגד השני כיבוס?

כמו בקרבן בהמה שנשפך הדם מהכלי לאחר שנתקבל בו, לרצפה, ואספו, שהוא כשר.

או דלמא, מיפסל פסל ביה רחמנא כלי שרת,⁽⁸⁾ וכל שכן שריצפה פוסלת בו, כי צריך שיזה ישירות מהעוף עצמו למזבח, והלכך אם נשפך הדם, **ואוספו מהרצפה, פסול להזאה?**

אמר רבא: תא שמע מהא דתניא: **יכול יהא דם חטאת העוף טעון כיבוס?**

תלמוד לומר "זאת", למעט.

ומדייק רבא: **ואי סלקא דעתך מיפסל פסל ביה רחמנא כלי שרת**, משום שצריך הדם להגיע ישירות מצואר חטאת העוף אל המזבח, למה לי מיעוט של "זאת"? הרי **תיפוק ליה** שלא צריך כיבוס **דהא אפסיל לה** הדם מיד **באויר כלי**, והיינו באויר הבגד, עוד קודם שנגע בו, כי "אויר כלי, ככלי

שמיפסל פסל רחמנא כלי שרת. אף אם קיבלה בכלי שרת מצוואר העוף גם כן יהא פסול.

9. להלן [צג א] בגמרא, יש ספק בדם שניתז על בגד טמא אם טעון כיבוס. והספק הוא בנטמא הדם ונפסל בבת אחת עם נגיעתו בבגד, האם זה כשאר דם פסול שאין צריך כיבוס, או דכיון שאינו נפסל רק בנגיעתו בבגד [שאז נטמא] חייב כיבוס. והרמב"ם פסק שאינו טעון כיבוס.

והקשה החזון איש, אם כן, נסתור תירוץ הגמרא כאן במדביק כלי בצווארה, דהלא מכל מקום, בשעת נגיעת הדם בבגד הוא נפסל בפסול נשפך. [לצד שדם העוף נפסל בנשפך] ודם שנפסל בשעת נגיעתו בבגד הלא לפסק הרמב"ם אינו טעון כיבוס, ובלאו הכי פסק הרמב"ם תמוה

8. דקדקו בזה הקרן אורה והשפת אמת. דהגמרא העמידה הספק בנשפך מצווארה לרצפה. ומשמע מזה דכל הצד לפסול הוא משום שנשפך לרצפה. אך אם קיבל מצווארה לתוך כלי שרת פשוט שכשר, ובאמת הלא אינו כן. דהלא הסברא לפסול היא משום שהצריכה תורה הזאת חטאת העוף, שתהא מהעוף עצמו למזבח וכמו שפרש"י כאן.

ואם כן, אף בקיבל דמה מהצוואר לכלי שרת, גם כן יהא פסול לצד זה שמיפסל פסל רחמנא כלי שרת.

ובפשוטו צריך לומר, שהעמידה הגמרא הספק בנשפך על הרצפה, כדי להשמיע החידוש שלצד זה שצווארה ככלי שרת, שוב אף נשפך על הרצפה יהא כשר. אך אין הכי נמי. ולצד

מי אמרינן: מבגד קמא אידחי ליה הדם מתורת הזאה לכיבוס, הואיל שטעון כיבוס, ואחר כיבוס אינו ראוי להזאה. ולכן, אין צריך בגד השני כיבוס.

או דלמא לא שנא, כי דם הטעון כיבוס עדיין נחשב ראוי להזאה.

אמר ליה: זו שאלה! יפה שאלת, ואשיבך עליה: טעון כיבוס!

כי ממה נפשך: אי אמרינן אוספו לדם מהבגד הראשון וכשר להזאה, שלא נתבטל מתורת דם כל זמן שלא כיבסו, הא כשר, וטעון האחרון כיבוס.

ואי תמצי לומר אוספו, ופסול להזאה. מכל מקום, טעון כיבוס. דאנא, כרבי עקיבא סבירא לי, דאמר: היתה לה שעת הכושר לזריקה, ונפסלה, דמה טעון כיבוס. וכאן הרי היה לו שעת הכושר קודם שנפסל בנפילתו על הבגד הראשון.

מאד מהסוגיא דלהלן. וכבר כתב המהר"י קורקוס שנראה לו להגיה ברמב"ם ולגרוס: ניתו על בגד טמא צריך כיבוס, ולגירסא זו עולה היטב תירוץ הגמרא במדביק כלי בצווארה, שזה שנפסל הדם בשעת נגיעתו בבגד [בנשפך] אינו פוטר מכיבוס.

10. תמה בקרן אורה, הרי להלכה אין דם קדשים מקבל טומאה וכן פסק הרמב"ם [פ"א מפסוה"מ הל"ו] ואם כן, הלא לא נטמא הדם כלל בנגיעתו בבגד טמא.

ובמשנה בראש הפרק שנאמר שחטאת שנטמאה אין דמה טעון כיבוס. יש לומר שהכוונה שנטמאו בשרה ואימוריה, וממילא נפסל הדם כי אם אין בשר [להקטרה ואכילה]

בעא מיניה רמי בר חמא מרב הסדא: ניתו צג-א הדם על בגד טמא, (10) ונטמא הדם בנגיעתו בבגד, מזה? האם דינו כדם שהיה טמא קודם לכן, וכיון שהוא פסול אינו טעון כיבוס.

או דלמא, כיון שבשעת נפילתו על הבגד היה הדם כשר, הרי הוא טעון כיבוס, שפסולו וטעינת כיבוסו באין כאחד.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: מדקמיבעיא ליה לרמי בר חמא הכי, שמע מיניה דפשיטא ליה שאילו נטמא הדם קודם שניתו על הבגד, שודאי לא בעי כיבוס, אף שהיתה לו שעת הכושר, דקסבר חטאת אשר היתה לה שעת הכושר, ונפסלה, אין דמה טעון כיבוס.

אך בנטמא הדם ממש בשעת נפילתו על הבגד, בזה הסתפק: מי אמרינן הני מילי דדם פסול אין טעון כיבוס, דוקא בזה אחר זה, שנפסל, ואחר כך ניתו.

אין דם [נזרק]. אך כאן הלא מדובר רק על דם שניתו על בגד טמא ונטמא בכך. ובזה הקושיא במקומה, שהרי דם קדשים אינו מקבל טומאה.

ותירץ האור שמח, שהרי לעיל [צב ב] מסתפקת הגמרא בדם שניתו על הבגד ונתחייב כיבוס, כשאוסף את הדם מהבגד אם כשר לזריקה, או מכיון שנתחייב בכיבוס נפסל הדם לזריקה. וכפי צד זה שחובת כיבוס פוסלת את הדם לזריקה, מיושבת הקושיא איך נטמא הדם כשניתו על בגד טמא. [והלא דם קדשים אינו נטמא] שמכיון שניתו על בגד וחלה חובת כיבוס ונפסל בזה הדם לזריקה, הרי דם פסול אין לו דין של דם קדשים, והוא מקבל טומאה.

ומזה מצאנו מקור לפסקו של הרמב"ם שאחר שחלה חובת כיבוס נפסל הדם לזריקה. ואין